

Høringsnotat

Notat fra Bokhandlerforeningen til Stortingets finanskomité vedrørende representantforslag om innlemming av e-bøker i merverdiavgiftsfritaket som gjelder for litteratur (Dokument 8:53S (2009-2010)).

Nullmomssatsen må gjøres uavhengig av format

Bokhandlerforeningen ber med dette om at momsfrirket for bøker gjøres uavhengig av format. Dette vil legge et godt grunnlag for videreføring av en litteraturpolitikk som i snart fire tiår har gitt grobunn for et vitalt nasjonalt bokmarked der bøker kjøpes og leses i et omfang som er unikt i Europa og verden for øvrig.

Bokhandlerforeningen arbeider for å styrke litteraturen og bokas plass i samfunnet, samt sikre mest mulig forutsigbare rammevilkår for bokhandlere i Norge. Vi har over 630 medlemmer over hele landet, inkludert nettbokhandler og samtlige bokkjeder. I et e-bokmarked er vår visjon å gi leseren tilgang til den samme bredden som vi i dag gjør i papirbokmarkedet. Dette forutsetter at norske bokhandler gis anledning til å ta opp konkurransen mot store globale aktører som Amazon og Apple, som i dag i praksis opererer momsfritt inn i det norske markedet.

Lite språksamfunn

Hensikten med merverdiavgiftsfritaket er å beskytte det norske språksamfunnet. Momsfrirket for omsetning av bøker begrunnes ikke i innbindingen, men i innholdet. Tomme bøker, for eksempel notatbøker, er momsbelagt fordi de ikke har noe litterær verdi, slik også lesebrett er det. I et svar til Ulf Erik Knutsen (Frp)(spørsmål nr 650, publisert 16. februar 2009) ga daværende finansminister Kristin Halvorsen følgende begrunnelse til hvorfor bøker er fritatt for moms: "Fritaket for bøker er begrunnet i at lovgiver anså det som uheldig å avgiftsbelegge det trykte ord i et så lite språksamfunn som det norske. Fritaket er altså begrunnet i allmenne språkpolitiske hensyn og ikke i næringspolitiske hensyn".

Teknologinøytrale løsninger

En målsetning om teknologinøytrale løsninger og tiltak har i den senere tid blitt lagt til grunn for en rekke nasjonale og europeiske medie- og kulturpolitiske lovgivningstiltak. Både den norske arkivloven, offentlighetsloven og forvaltningsloven er utvidet til å bli teknologinøytrale og på den måten tilpasset dagens tekniske virkelighet. Vi ber om at det tenkes like helhetlig når det gjelder bøker. At Stortinget i 1966 ikke kunne ane rekkevidden av hvor 'det trykte ord' muligens kunne befinne seg i 2010, gir ingen god grunn til å frata dem deres visjonære innsikt. Det er viktig for Norge at språket lever. Én av måtene dette kan stimuleres på er å skape et så rimelig utgangspunkt for spredningen som mulig.

Virkemidlene virker

Norge er et lite språksamfunn som gjennom en aktiv litteraturpolitikk har ønsket å legge til rette for en sterk og mangfoldig litteratur med bredde, kvalitet og tilgjengelighet. Og virkemidlene virker. Årets resultater fra den store Bokundersøkelsen¹ viser at 93 % av befolkningen leste en bok siste året. Vårt mål er å opprettholde denne høye andelen lesere også i en digital fremtid.

Norsk bokhandel er klare til å tilby lesere norske e-bøker gjennom brukervennlige løsninger. Vi ønsker å ta opp konkurransen med utenlandske netthandlere som for eksempel Amazon og Apple - og andre som etter hvert vil komme. Gode brukervennlige løsninger og konkurransedyktige priser er ikke minst viktig for å hindre piratkopiering. Vi ønsker å være offensive og ikke gjenta platebransjens feil ved å vente for lenge. Flere og flere vil etter hvert velge e-bøker og derfor er det viktig at tilbudet av norske e-bøker blir attraktivt, både i antall, aktualitet og pris. En bred utgivelse og god tilgjengelighet av bøker på norsk har vist seg å øke lesingen, noe som igjen bidrar til bevaring og utvikling av språket.

Momsfritaket gir leseren tilgang til et mangfoldig kvalitetsinnhold til en rimeligere pris. Norske lesere velger og kjøper bredden av norsk litteratur. Et eksempel på dette er salget av titler hos Tanums bokhandler: Fredag 16/10-09 solgte Tanums bokhandler 3.772 bøker fordelt på 2.175 titler. 2 av titlene solgte i mer enn 50 eksemplarer. Topp 10 titlene utgjorde 10 % av omsetningen. Bredden ivaretas svært godt med dagens politiske rammebetingelser.

Global språkkonkurranse

Momsfritak på bøker for å sikre det norske språk er viktigere enn noen gang. Tilbudet av engelskspråklige e-bøker er i løpet av kort tid blitt overveldende, med tittelmengder, tekniske løsninger og ikke minst priser som er svært forlokkende også for norske lesere. Engelskspråklige e-bøker er kun et tastetrykk unna og vil være like lett tilgjengelig i Norge som norskspråklige e-bøker. Dette aspektet blir viktigere og viktigere om en ønsker å tilby e-bøker med et norsk innhold. Markedet for bøker på norsk er for lite til å kunne være konkurransedyktig med hensyn til pris i forhold til et engelskspråklig marked hvor salgsvolumene er store. Med moms på e-bøker blir gapet mellom priser på norske og engelske e-bøker enda større.

Erfaringer viser at det er priselastisitet knyttet til omsetning av bøker. "Norsk bokbransje ved tusenårsskiftet", rapport nr. 197; 2002 fra Telemarksforskning Bø, som bl. a. viser at gjennomsnittlig priselastisitet i Danmark for alle typer bøker er 1,45; dvs. når prisen på bøker går opp med 1 prosent går etterspørselen etter bøker ned med 1,45 prosent. Bildet bekreftes i effekten av momsreformen i Sverige, hvor momssatsen på bøker ble redusert med 19 prosentpoeng (fra 25 prosent til 6 prosent) fra og med 2002. Dette ga en prisreduksjon på 15 prosentpoeng og en salgsøkning på 17 prosentpoeng.

Bokundersøkelsen viser en solid økning av befolkningen som leser bøker (93 % i 2010 mot 73 % i 1977) flere kjøper bøker (79 % i 2010 mot 68 % i 2000). Dette har trolig sammenheng med at stadig færre mener at "bøker er dyrt" (69 % mente bøker var dyrt i 1989 mot 32 % i 2010). Undersøkelsen er vedlagt.

¹ Bokundersøkelsen ble gjennomført av Synovate i februar 2010 på vegne av Den norske Forleggerforening og Bokhandlerforeningen. Undersøkelsen ble første gang gjennomført i 1977.

Handlefrihet i forhold til EU

Norge er ikke medlem av EU, og siden EØS-avtalen ikke omfatter skatter og avgifter, er ikke Norge bundet av EFs sjetten avgiftsdirektiv (Rdir. 77/388/EØF).

For EU medlemmer legger Finansdepartementet til grunn at EU åpner for å innføre redusert sats, men ikke fritak, på bøker i form av trykt bok, tekst til lesebrett, lydbok mv., men kun dersom "boken" støttes av et fysisk medium som for eksempel cd, minnepinne osv. Flere EU medlemmer tolker selv avgiftsdirektivet annerledes. 15. desember 2009 kunngjorde det spanske kulturdepartementet at e-bøker med umiddelbar virkning skulle nyte godt av laveste momssats, på samme måte som trykte bøker. Nedlasting foretatt til datamaskin eller annen "hardware" er uttrykkelig trukket fram som et eksempel på hva som faller innenfor "bok støttet av fysisk medium". Når Spania, som er direkte bundet av EUs momsdirektiv, ikke ser dette direktivet til hinder for å ilegge e-bok(fil)salg laveste momssats, ville det være rart om Norge skulle gjøre det. Frankrikes president Nicolas Sarkozy har uttalt seg til pressen om momsspørsmålet i forbindelse med e-boken. Han etterlyste en forklaring på hvorfor boken i den fysiske verden skal ha laveste momssats, mens den på nettet har den høyeste.

Det er positivt at departementet ser alvorlig på problemstillingene knyttet til privatpersoners kjøp av digitale tjenester (herunder e-bøker) fra leverandører hjemmehørende utenfor Norge. Mye tyder likevel på at dette kan bli en omfattende og tidkrevende prosess. Slik regelverket er i dag kan også en utenlandsk nettbokhandel selge norske e-bøker uten moms, mens norske nettbokhandler må selge med moms. Med andre ord en betydelig konkurransevridning i favør av utenlandske aktører. Det kan bety at fremtidens norske bokkjøpere i stor grad vil forholde seg til utenlandskbaserte salgskanaler. Disse vil naturlig nok i større grad enn norske aktører promotere engelskspråklig innhold.

Vårt ønske er at momsfrirket gjøres teknologinøytralt ved at det omfatter bøker uavhengig av format. Med hensyn til avgrensing bidrar vi gjerne i en dialog om dette.

Det er en sammenheng mellom politiske vedtak og befolkningens evne og lyst til å lese. Tiden er ikke moden for å ødelegge denne sammenhengen. Lesing av e-bøker er kun en litt annen måte å lese på som står seg godt i forhold til unntakets hensikt og som et virkemiddel i en fremtidsrettet litteraturpolitikk.

Bokhandlerforeningen, 13. april 2010